

datum 27-02-2012
volgnr. 2011-2012/05

Advies

Jongeren en politie: aanbevelingen voor meer toenadering

In samenwerking met Bernard DE VOS, Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant

1 Jongeren en politie

1.1. Waarom dit advies?

Om de rechten en belangen van minderjarigen te beschermen, willen de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat een denkproces op gang brengen over de relatie jongeren-politie. We schenken bijzondere aandacht aan het onwettig gebruik van geweld door politiemensen waar kinderen en jongeren het slachtoffer van kunnen zijn. Geweld omvat slagen en verwondingen, maar ook feiten zoals beledigingen en herhaaldelijke ongeoorloofde identiteitscontroles.

Jaarlijks ontvangen we klachten van minderjarigen, ouders en professionals over bepaalde politiepraktijken. Vaak gaat het over het gebruik van geweld. Ook politiemensen zelf contacteren ons met vragen over hoe ze in bepaalde situaties moeten handelen. Wat kan en wat kan niet? Hoog tijd voor ons om dit thema van dichterbij te bekijken.

Daarnaast stellen we een gebrek aan concrete cijfers vast: hoeveel minderjarigen zijn het slachtoffer van politiegeweld? De analyse van de activiteitenverslagen (2006-2008) van het Vast Comité van Toezicht op de politiediensten, het Comité P en de informatie van het College van Procureurs-Generaal en de Dienst politionele informatie, maken niet duidelijk hoeveel minderjarigen slachtoffer zijn. Het is evenmin duidelijk of incidenten tegen minderjarigen meegeteld worden in de statistieken omdat er geen onderscheid gemaakt wordt volgens de leeftijd van de klager. De leeftijd van het slachtoffer kan ingevuld worden, maar dit gebeurt zelden. Inmiddels bevestigde het Comité P dat er recent maatregelen genomen zijn om het opvragen van deze gegevens toch mogelijk te maken en te vervolledigen.

Een derde aanleiding voor deze nota, is de vaststelling dat er weinig regelgeving bestaat over de relatie jongeren en politie, die bovendien ook openbaar is. Is die er wel, dan verschilt deze vaak van arrondissement tot arrondissement en van korps tot korps. Er blijkt weinig federale aansturing te zijn bij het opstellen en uitvoeren van regels op dit vlak. Dat brengt duidelijk problemen voor de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid van minderjarigen teweeg.

Tot slot is er de belangrijke conclusie van het Comité P in haar jaarverslag uit 2009: strafonderzoeken voor slagen en verwondingen toegebracht door politieambtenaren komen veelvuldig voor. Comité P verklaart dit door: communicatieproblemen tussen politieambtenaren en burgers, de afwezigheid van de competentie van de betrokken politie-ambtenaar of een collega om een situatie te bedaren, persoonlijke frustratie, gevoelens van wraak of geleden gezichtsverlies. Sommige aangeklaagde politiemensen bleken reeds meerdere klachten inzake gewelddadig optreden op hun conto te hebben.¹

1.2. Hoe gingen we te werk?

Naar aanleiding van deze vaststellingen stelde de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant een werkgroep samen met verschillende professionals uit de sector om dit thema verder uit te diepen aan de hand van hun praktijkervaring. Ook analyseerden de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat hun eigen ombudsmeldingen, zodat ook de stem van minderjarigen aan bod komt. Daarnaast verzamelden we de vragen die we krijgen van professionals op het terrein.

Al deze informatie verwerkten we tot deze nota met aanbevelingen (zie 3). Deze aanbevelingen legden zowel de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant als het Kinderrechtencommissariaat voor aan verschillende politiediensten en andere actoren die met kinderen en jongeren werken op het terrein. Een lijst van korpsen en organisaties die deelnamen aan de verschillende rondetafels is te vinden in bijlage. De nota werd ook al voorgesteld aan de expertengroep voor jeugdbescherming van het College van Procureurs-Generaal en aan de heer Paul Van Thielen, toenmalige directeur-generaal van de federale politie.

We onderstrepen dat de inbreng van vele mensen dit advies gevoed heeft. Toch is de eindnota opgesteld door de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat die er de volledige verantwoordelijkheid voor dragen.

1.3. Opbouw van de nota

Deze nota vangt aan met een literatuurstudie over de relatie jongeren en politie (zie 2.1). Daarnaast krijgen de verhalen en belevingen van minderjarigen een expliciete plaats (zie 2.2). Ook de vragen die politiemensen ons stellen over de omgang met jongeren kregen een plek (2.3). Tot slot belichten we de internationale principes die richting geven aan de relatie jongeren en politie (zie 2.4). Deze beginselen zouden moeten doorsijpelen in onze eigen interne regelgeving en praktijk.

In deel drie doen we aanbevelingen, op drie niveaus:

- aanbevelingen op socio-economisch en institutioneel vlak;
- aanbevelingen t.a.v. politionele overheden;
- aanbevelingen t.a.v. de minister van Justitie en de gerechtelijke autoriteiten.

2 Politie en jongeren over elkaar

2.1. De relatie politie en jongeren onderzocht: wederzijdse clichés en veralgemeningen

De Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat zijn tijdens de literatuurstudie over de relatie tussen jongeren en politie op een groot struikelblok gestoten. Er bestaat onderzoek over dit thema, maar vaak omvat het enkel een weergave van de visie en ervaringen van minderjarigen over het politioneel optreden. Een grootschalig Belgisch onderzoek bestaat er niet. Bovendien zijn er erg weinig gegevens beschikbaar over hoe politiemensen de relatie met jongeren bekijken, aanvoelen en beleven, en over de moeilijkheden die zij op het terrein ondervinden.²

Uit de literatuurstudie over de verhouding jongeren-politie kunnen we een aantal overwegingen maken en conclusies trekken. Het gaat er niet om de ene of de andere groep uit de wind te zetten, maar om de relatie tussen politie en jongeren te verbeteren door adequate oplossingen aan te bieden. Het is zeker niet de bedoeling om problemen te minimaliseren, schuld te induceren of de relatie tussen jongeren en politie te polariseren.

— Overwegingen en conclusies

Een eerste vaststelling is dat veralgemeningen en clichés blijven bestaan. Zowel bij de jongeren als bij de politie.

Beide partijen hebben de gewoonte zich ongenueanceerd over elkaar uit te laten en de realiteit in clichés te zien. De relatie tussen politie en jongeren wordt soms gekenmerkt door een min of meer latente spanning, al naargelang bepaalde incidenten die plaatsvonden. Beide partijen beschouwen elkaar als 'de slechtste van zijn soort' en dat houdt de geruchtenmolen en het ongenoegen draaiend.³ Deze relatie is gebaseerd op een negatief beeld dat beide partijen van elkaar hebben waarbij elke partij haar houding spontaan rechtvaardigt als een reactie op de houding (of dit nu overeenkomt met de realiteit of niet) van de andere partij. Deze verhouding wordt dus bij voorbaat gevoed door wederzijdse angst en wantrouwen.⁴

Dit gevoel leeft nog meer bij interventies in bepaalde wijken, waar de angst dat de situatie uit de hand loopt of dat er flaters worden begaan het grootst is. Vaak wordt dan gekozen voor een 'doortastende' interventie, hetgeen de jongeren het gevoel kan geven dat ze door bepaalde politie-agenten extra worden aangepakt.⁵

Een tweede conclusie is dat solidariteit een zeer belangrijke rol speelt in het politiewerk. Bij de politie wordt men gevormd om op elkaar te kunnen rekenen en vertrouwen. Loyaliteit en collegialiteit zijn belangrijke waarden. Deze cultuur binnen een korps bepaalt heel veel en beïnvloedt het handelen van individuele politiemensen. Dit kan positief zijn, maar zou er jammer genoeg ook toe kunnen leiden dat manipulatief en gewelddadig gedrag van collega's worden toegedekt. Zo blijft de discussie over het gebruik van onrechtmatig geweld een taboe in het politiemilieue. Het Comité P vestigt de aandacht erop dat politie incidenten met een burger meestal vertaald worden in beschuldigingen van weerspanningheid van deze burger om zo het gebruikte geweld te rechtvaardigen. Wanneer de hiërarchie en de diensten of personen belast met interne controle zich met deze praktijk duidelijk tevreden stellen, kan deze mentaliteit een impact hebben op politiemensen die wel bekommerd zijn om correct te handelen.⁶

De socioloog D. Monjardet heeft aangetoond dat de houding van politiemensen traditioneel op twee elementen gebaseerd is. Enerzijds is dit "het aanklagen van het verval van het autoriteitsprincipe in de maatschappij en de gewoonte om de verantwoordelijkheid voor een hele reeks problemen in het dagelijks leven door te schuiven naar andere instituten, die het aanleren van en het respect voor autoriteit niet meer verzekeren, zoals het gezin, de school en het gerecht". En anderzijds "de voortdurende problemen tussen de politie en de sociale groepen die zich om structurele redenen moeilijker dan andere plooiën naar deze opgedrongen autoriteit: de jongeren en de etnische minderheden".⁷ Zo stellen bepaalde jongeren vaak de straffen in vraag, tonen geen respect voor de politiemensen en vechten de redenen van hun aanhouding aan.⁸

Een derde conclusie gaat over de visie van de jongeren zelf. Volgens een studie uit 2002⁹ zien jongeren de politie als een instituut dat als belangrijkste taak heeft hen "in de gaten te houden, te controleren en te vervolgen" veeleer dan hen eventueel te beschermen. De methodes die de politieagenten gebruiken bij het uitvoeren van hun werk worden in dit onderzoek door de jongeren fors bekritiseerd (vernederingen, beledigingen, slagen). Daaruit komt een gevoel van woede, onderdrukking en onzekerheid voort. Zodra een jongere de stempel "potentieel gevaarlijke jongere" krijgt, is hij bang van de onvoorspelbare reacties waarmee hij geconfronteerd dreigt te worden.

De jongeren klagen in deze studie ook de gerichte en herhaalde identiteitscontroles tegen hen aan, zonder dat er sprake is van een strafbaar feit. Dit heeft vaak enkel te maken met het feit dat ze in een bepaalde (gestigmatiseerde) wijk leven. Deze op het eerste zicht zich banale identiteitscontroles dreigen dan een bron van spanning en opstandigheid te worden.

De zelfbevestigende routinecontroles dijen vervolgens beetje bij beetje uit. Aangezien jongeren meer gecontroleerd worden, is de kans groter dat ze betrokken raken in strafbare zaken¹⁰, gewoon door het feit van deze controles zelf. En dat bevestigt dan mogelijks weer de vooroordelen van politiemensen.¹¹

Dit negatieve beeld van het instituut 'politie' lijkt vrij ruim verspreid bij een bepaalde groep jongeren: hoe meer ze zich in een onderdrukte sociale positie bevinden die gekenmerkt wordt door mislukking op school, werkloosheid, armoede en immigratie, hoe vijandiger ze tegenover de politie staan.¹²

Het protest van bepaalde jongeren tegen de autoriteit politie heeft ook een politieke dimensie. Politie maakt voor hen deel uit van het politieke bestel waar ze niet akkoord mee gaan. Of waarmee ze overhoop liggen. Ze gaan ervan uit dat de politie de discriminatie waarmee ze in andere levensdomeinen te maken krijgen, overneemt. Interventies die op een ongepaste of gewelddadige manier gebeuren, dreigen de antisociale houding van bepaalde jongeren te versterken.

We kunnen vaststellen dat het contact tussen jongeren en politie maar al te vaak beperkt blijft tot het repressieve aspect van het werk van de ordediensten, ondanks de inspanningen om de verschillende aspecten van het politiewerk bekend te maken. Uit de veiligheidsmonitor blijkt ook dat ongeveer de helft van de bevolking zijn wijkagent niet kent. Vooral jongeren tussen 15 en 24 jaar (60%) weten niet wie hij of zij is, in tegenstelling tot 65plussers.¹³

De muur van onbegrip tussen politie en jongeren die er soms is, bestaat uit verschillende bouwstenen. Zo is er de onwetendheid van beide kanten. Soms ook een racistische houding van bepaalde politiemensen. Daarnaast schermen sommige jongeren al te snel met beschuldigingen van racisme aan het adres van politiemensen om de dans te ontspringen. Tot slot is ook de werkwijze van de politiepatrouilles van tel. Hun interventies, vooral in de zogenaamde probleemwijken, zouden vaak kort en krachtig zijn, waarbij de politie zich, bij gebrek aan beter, beroept op argumenten die met autoriteit te maken hebben.¹⁴

Uit wat voorafgaat kunnen we algemeen concluderen dat er veel onbegrip bestaat tussen jongeren en politie en dat dit op heel wat plaatsen keer op keer bestendig wordt. Dit leidt te vaak tot een gebrek aan respect (met uitlopers in diverse vormen van geweld), en dit aan beide kanten.

2.2. De jongeren zelf in beeld

Welke meldingen en vragen komen er binnen over jongeren en politie?

"We hebben in onze stad een probleemwijk. Op het pleintje troepen jongeren vaak samen. Onlangs werd door het stadsbestuur en de politie beslist om een nultolerantie in te voeren. Het gevolg is dat de jongeren nu voor het minste incident hardhandig aangepakt worden door de politie. Ook de gemeentelijke administratieve sancties en de combitaks¹⁵ worden veelvuldig toegepast. De jongeren zijn allemaal geen doetjes, maar deze aanpak lokt agressie uit van de jongeren naar de politie toe. De situatie escaleert en uiteindelijk zullen de jongeren uitwijken naar een ander pleintje. Een geïntegreerde aanpak is nodig, in plaats van enkel een politieel optreden. De agenten worden gesteund door het stadsbestuur en dekken mekaar in. Wie gelooft deze jongeren als ze klacht indienen wegens schending van hun rechten? "

(straathoekwerker)

"Een jongere werd uit onze voorziening meegepakt voor verhoor door de politie. Het gaat om feiten uit de thuiscontext. De jongen is licht mentaal gehandicapt. Hij vroeg of ik aanwezig mocht zijn (als vertrouwenspersoon). Dit werd regelrecht geweigerd door de politie. Kan dit zomaar? Die jongen weet totaal niet wat zijn rechten zijn. Is het niet de taak van de politie om dit duidelijk en begrijpbaar te communiceren? "

(begeleider vanuit een voorziening)

"Mijn 13-jarige dochter is vrijwillig opgenomen in een residentiële voorziening. Ze verliet de instelling met een vriendin zonder dit aan de opvoeders te zeggen. De twee jongeren belandden bij een familielid dat onmiddellijk de instelling verwittigde. De instelling bracht de politie op de hoogte dat ze in veiligheid waren en dat ze in het verleden geen feiten pleegden. Nochtans is de politie het huis 's nachts binnengegaan en heeft ze de meisjes geboeid meegenomen naar het commissariaat. Daarna werden ze geboeid afgezet bij de instelling hoewel ze op geen enkel moment weerstand geboden hadden.

(ouder)

"Omwille van plaatstekorten in een jeugdvoorziening werd ik geplaatst in een volwassenpsychiatrie tot er plaats was in een open voorziening van de bijzondere jeugdzorg. Toen er plaats was, liet de jeugdrechter me nog even tot bij haar komen om te kijken hoe het met me ging en om te vertellen naar welke voorziening ik zou gaan. Toen de politie me kwam ophalen op de volwassenpsychiatrie, werd ik geboeid overgebracht naar de jeugdrechtbank. Daar moest ik geboeid blijven wachten tot ik binnen kon bij de jeugdrechter. Dan pas werden de boeien los gemaakt. Ik vond dit vernederend. Nochtans zit ik niet bij de jeugdrechter omwille van feiten, maar omwille van een problematische thuissituatie. "

(minderjarige)

"Moet de deur van de cel van minderjarigen open zijn? Of van glas? Moet de cel groter zijn dan één voor volwassenen?"

(politieagent)

"Mijn dochter is 's avonds aangehouden tijdens een betoging. Toen incidenten losbraken, beval de politie haar om haar identiteitskaart te laten zien. Haar handen werden een uur vastgebonden met spanbanden. Daarna werd ze 's nachts een aantal uur opgesloten zonder toestemming voor een toiletbezoek of zonder dat ze iets te eten kreeg."

(ouder)

"Mogen we minderjarigen boeien bij de voorleiding voor de jeugdrechter?"

(politieagent)

De meeste klachten gaan over het optreden van politieambtenaren tegenover kinderen en jongeren. Minderjarige slachtoffers, getuigen, verdachten en daders of iemand die voor hen optreedt, hebben bedenkingen of klachten over hoe de politie ze aanpakt. We horen klachten over het verhoor van minderjarigen, het gebruik van handboeien of spanbanden, vrijheidsberoving en hardhandige aanpak. In de klachten valt op dat de politie kinderen en jongeren vaak op dezelfde manier behandelt als volwassenen en dus weinig aandacht heeft voor de specificiteit van hun situatie.

Politiemensen hebben daar zelf ook regelmatig vragen over. Deze vragen maken duidelijk dat de regelgeving en de toepassing ervan onduidelijk en vatbaar zijn

voor interpretatie. Mensen uit de praktijk hebben nauwelijks handvatten bij hun werk met jongeren. Wat mag en wat mag niet?

Jongeren die de stap gezet hebben om klacht in te dienen tegen een politieambtenaar, vertellen ons (en aan andere professionals) ook dat men soms weigert om de klacht te noteren en een pv op te stellen. Ten slotte verklaren velen onder hen al op voorhand ontmoedigd te zijn en proberen daarom niet eens iets te ondernemen.

Bovendien lijken jongeren – en volwassenen – niet te weten waar naartoe wanneer ze slachtoffer worden van geweld. Zo is er de mogelijkheid om intern te klagen, om naar de Algemene Inspectie van de Federale Politie (AIG) of om zich tot het Comité P te stappen. Toch heeft deze laatste eigenlijk niet als kerntaak klachten van particulieren te behandelen met betrekking tot de dienstverlening van de politie. Ze stuurt een zeker aantal van deze dossiers door naar de interne controleinstanties van de politiezones en de federale politie.¹⁶ Resultaat is een gebrek aan transparantie, waar zeker jongeren de klos van zijn. Deze versnipperde instroom zorgt er bovendien voor dat een overkoepelend klachtenbeeld ontbreekt.¹⁷ Een goede praktijk op dit vlak komt uit Nederland. Op de website van de Nederlandse overheid vind je onder de rubriek ‘politie’ hoe je een klacht kan indienen tegen de politie en kan je meteen ook online een klacht indienen.¹⁸

2.3. Internationale standaarden

— Politie en het Kinderrechtenverdrag

De rechten van kinderen staan in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, kortweg Kinderrechtenverdrag. De overheid waaronder politiemensen zijn verplicht deze rechten te eerbiedigen. Ongewettigd geweld waar jongeren mee te maken krijgen, betekent een schending van het Kinderrechtenverdrag, met name artikel 2, 3, 12, 15.1, 16.1, 19.1, 37 en artikel 40 (zie bijlage).

Daarnaast bestaan er nog heel wat andere internationale standaarden die concrete richtlijnen geven aan de relatie jongeren en politie. Al deze internationale principes zijn ondertekend en goedgekeurd door de Belgische overheid. We belichten de belangrijkste punten.

De Beijing Rules van de Verenigde Naties benadrukken dat het contact van politiemensen met een minderjarige dader op zo’n manier moet verlopen dat de rechtstatus van de minderjarige wordt geëerbiedigd, dat het welzijn van de minderjarige wordt bevorderd en dat wordt vermeden dat hij schade oploopt.¹⁹ De recente aanbeveling van de Raad van Europa formuleert het als volgt: “Police should respect the personal rights and dignity of all children and have regard to their vulnerability, i.e. take account of their age and maturity and any special needs of those who may be under a physical or mental disability or have communication difficulties.”²⁰

In andere internationale standaarden worden deze rechtswaarborgen verder uitgewerkt. Het gaat dan onder meer om het recht om gehoord te worden, het recht op bijstand, het vermoeden van onschuld, de bescherming van privacy en het recht op begrijpelijke communicatie bij politiecontacten.²¹ Ook de plicht om ouders in principe in te lichten over de aanwezigheid van hun kind op het politiekantoor, is expliciet bepaald.²²

Nog volgens de Beijing Rules, zouden politiemensen die vaak of uitsluitend omgaan met minderjarigen of vooral bezig zijn met de preventie van jeugdgedelinqen-

tie een specifieke opleiding en vorming moeten krijgen. Dit om hun taken optimaal te vervullen.²³

Dat de Belgische overheid op verschillende vlakken tekort schiet, mag blijken uit recente aanbevelingen van internationale toezichtsorganen. Het Comité voor de Rechten van het Kind, het orgaan dat toezicht uitoefent op het Kinderrechtenverdrag, geeft onder meer aan dat opleiding van kapitaal belang is en "should take place in a systematic and ongoing manner."²⁴ Een omvattend jeugdrechtstelsel vereist gespecialiseerde eenheden binnen politie, advocatuur en magistratuur.²⁵ Ditzelfde comité beveelt België aan om ervoor te zorgen dat kinderen vergezeld worden van een advocaat en een vertrouwenspersoon in alle fasen van de procedure, inclusief het politieverhoor.

Het CPT, het Europees Comité ter Preventie van Foltering en Onmenselijke of Vernederende Behandeling of Bestrafing, legt in zijn laatste rapport²⁶ een aantal pijnpunten bloot die in het bijzonder van toepassing zijn op de relatie minderjarigen en politie. Nadat ze ter plaatse geweest zijn en gesproken hebben met betrokkenen, beveelt het CPT onder meer aan om werk te maken van het recht om een naaste in te lichten van zijn detentie of het recht op medische bijstand of bijstand van een advocaat. Daarnaast moet iedereen ook (beter) ingelicht worden over zijn rechten.

Bovendien maakt het CPT melding van beschuldigingen van buitensporig geweld (slagen toegebracht nadat de persoon overmeesterd was of ook nog het feit dat men fors geboeid werd) op het moment van de interventie. Het CPT sprak eveneens zijn ongerustheid uit over de manier waarop de politiediensten de mensen die ze arresteren behandelen. Het CPT maakte verscheidene keren melding van de slechte fysieke behandeling door de politiediensten. Er wordt melding gemaakt van trappen, vuistslagen en slagen met de wapenstok zowel tijdens de tussenkomst, het vervoer als in de lokalen van de ordediensten en zelfs tijdens verhoren.²⁷ Het CPT beveelt aan om politiefunctarissen in herinnering te brengen dat elke vorm van slechte behandeling – waaronder psychologische – onaanvaardbaar is, dat alle informatie met betrekking tot een eventuele slechte behandeling voorwerp is van een onderzoek volgens de juiste procedure en dat de daders hiervan streng gestraft worden.²⁸

Het Mensenrechtencomité tenslotte verklaarde tijdens zijn 100ste zitting in oktober 2010 "bezorgd te zijn over de berichten die gewag maken van het buitensporig gebruik van geweld dat niet conform de basisprincipes van de Verenigde Naties is in verband met het gebruik van geweld en vuurwapens door de verantwoordelijken voor de toepassing van de wet, in het bijzonder bij tussenkomsten van de politie, en over het feit dat klachten tegen de politie niet altijd worden gevolgd door sancties die evenredig zijn met de feiten. (...)"²⁹

3 Aanbevelingen

Vanuit het verkennende kader geboden door literatuur, het klachtenbeeld dat ons via meldingen bereikt, de vragen die leven en de bestaande internationale standaarden formuleren de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat aanbevelingen. Deze bevinden zich op drie niveaus:

- aanbevelingen op socio-economisch en institutioneel vlak
- aanbevelingen ten aanzien van de politionele overheden
- aanbevelingen ten aanzien van de minister van Justitie en de gerechtelijke autoriteiten.

Met deze aanbevelingen willen we – op de verschillende niveaus – het wederzijds begrip tussen politie en jongeren verhogen, de rechtspositie van minderjarigen versterken maar ook onzekerheden wegnemen van politiemensen op het terrein wanneer ze werken met jongeren.

Deze aanbevelingen formuleren we bewust voldoende ruim. De bevoegde overheden zijn immers het best geplaatst – als expert op hun domein – om een verdere, werkbare invulling te geven aan de voorstellen.

Sommige aanbevelingen werden ook al door andere organisaties gedaan.³⁰

3.1. Aanbevelingen op socio-economisch en institutioneel vlak

Op socio-economisch en institutioneel vlak doen de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat volgende aanbevelingen:

1. het verspreiden van basisinformatie over de rol van de politie in de samenleving en van betrouwbare informatie aan minderjarigen en professionals over de ondersteuningsmechanismen van en de hulp aan minderjarigen die slachtoffer zijn van onwettig geweld door de politie, en over hun rechten bij het indienen van een klacht in dit soort situaties. Deze informatie moet opgesteld worden in een begrijpelijke taal voor jongeren. Een mooi voorbeeld vormt de flyer van de Ligue des droits de l'Homme en de folder van DCI Nederland³¹ over de rechten en plichten die je als minderjarige hebt op het politiebureau;
2. de organisatie van gestructureerde en geplande ontmoetingen op lange termijn tussen minderjarigen en politiemensen, om de relatie tussen minderjarigen en politie te versoepelen, de dialoog te stimuleren en de wederzijdse stereotypen aan te pakken;
3. de oprichting van een mechanisme dat een minderjarige kan ondersteunen wanneer deze een klacht wil indienen tegen de politie;
4. het laten uitvoeren van een onderzoek over de relatie tussen politie en jongeren. In het bijzonder moet aan bod komen hoe politiemensen de relatie met jongeren bekijken. Daarnaast moet het onwettig gebruik van geweld door politie onderzocht worden om dit fenomeen in kaart te brengen;
5. gelijktijdig met dit onderzoek, de oprichting van een instrument om de getuigenissen van minderjarigen over hun ervaringen met de politie te verzamelen (of ze nu een klacht hebben ingediend of niet);
6. het verder ondersteunen van aparte 'jeugdbrigades' binnen de korpsen. Alsook de oprichting van jeugdbrigades waar deze nog niet bestaan;

3.2. Aanbevelingen ten aanzien van de politionele overheden

Ten aanzien van de politionele overheden doen de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat volgende aanbevelingen:

7. voorzien in een permanente gerichte opleiding voor alle politiemensen met betrekking tot jongeren (met inbegrip van vorming in grondrechten en kin-

derrechten in het bijzonder, jeugdrecht, anti-discriminatieregelgeving, psychologie van kinderen en jongeren, communicatie met en psychosociale aspecten van jongeren);

8. het maken van een verdere diepgaande denkoefening over de representativiteit van het politiekorps, vooral in Brussel. Het korps moet representatief zijn voor de bevolking met wie ze in contact komt. Het is dus wenselijk om het beroep van politieman of- vrouw te promoten in volksbuurten.

9. de ondersteuning van en deelname aan ontmoetingen tussen jongeren en politie, om de relatie tussen minderjarigen en politie te versoepelen, de dialoog te stimuleren en de wederzijdse stereotypen aan te pakken;

10. de ontwikkeling van een expertise- en overlegnetwerk, waaraan ook minderjarigen deelnemen, dat informatie en goede praktijken verzamelt, uitwisselt en coördineert met betrekking tot de relatie van jongeren en politie. Mogelijke thema's zijn: het gebruik van onwettig geweld, het gebruik van handboeien, detentieomstandigheden, gebruiken rond verhoor,... Het zou ook bepaalde regels en praktijken kunnen uitklaren en dit voor heel het land. Dit kan bijdragen tot het opzetten van een toegankelijke databank waar politiemensen kennis en good practices over de omgang met minderjarigen kunnen terugvinden;

11. de interventie en overbrenging zo discreet mogelijk laten plaatsvinden en de minderjarige enkel meenemen naar het politiecommissariaat als dit echt nodig is en enkel als laatste optie;

12. het fouilleren van een minderjarige in de praktijk met respect en waardigheid voor de minderjarige laten plaatsvinden, in overeenstemming met hetgeen bepaald is in de wet;

13. de leeftijd van het vermoedelijke slachtoffer van onwettig politiegeweld systematisch in het proces-verbaal van klachtindiening vermelden en de introductie verzekeren van een specifieke code in geval van politiegeweld tegen een minderjarige;

14. de minderjarige op de hoogte brengen dat hij een medisch onderzoek kan aanvragen als hij wordt opgesloten. Het detentieregister moet vermelden dat deze mededeling gedaan werd en dat hij ingelicht werd over al zijn rechten. Ook wanneer de minderjarige het recht om een arts te raadplegen uitgeoefend heeft, moet dit in het register worden vermeld. Ten slotte moeten ook de vermelding 'minderjarige' en eventuele verwondingen op het moment van en tijdens de opsluiting worden opgenomen in dit register en dit in alle commissariaten;

15. het opstellen van een hoofdstuk in de deontologische code van de politie-interventies over specifieke kwesties die verband houden met kinderen en jongeren. Er moet zeker ook een hoofdstuk gewijd worden aan politie-interventies waarbij jonge kinderen betrokken zijn, waaronder beschreven wordt welke voorzorgen moeten genomen worden om jonge kinderen niet te traumatiseren;

16. voldoende middelen ter beschikking stellen aan instanties die belast zijn met de controle van de politie. Ook moet er voldoende informatie naar het publiek verspreid worden over het bestaan en de werking van deze controleinstanties;

17. het uitbreiden van de installatie van bewakingscamera's naar alle commissariaten (gangen, verhoorlokalen en cellen) in overeenstemming met de privacy-wetgeving. De opname blijft voorhanden tijdens een te bepalen periode.
18. de Wet op het Politieambt wijzigen om de verplichting in te voeren om in het proces-verbaal de identiteit te vermelden van alle politieambtenaren en -functionarissen die aanwezig zijn bij de aanhouding van een minderjarige;
19. Artikel 37bis van de Wet op het Politieambt aanpassen zodat het principe van het vermijden van boeien van minderjarigen voorop staat. De gevallen waarin toch geboeid kan worden, moeten strikt en eenvormig geïnterpreteerd worden. Het gebruik van handboeien bij minderjarigen moet gemotiveerd worden in het proces-verbaal;
20. de strikte naleving van alle wetgeving van toepassing op politieagenten die onwettig politiegeweld gebruiken ten aanzien van minderjarigen (vervolgingen, noteren van de klacht van een vermoedelijk slachtoffer). Bijkomend vragen we een analyse van de huidige praktische belemmeringen die mogelijk verhinderen dat jongeren een klacht indienen;

3.3. Aanbevelingen ten aanzien van de minister van Justitie en de gerechtelijke autoriteiten

Ten aanzien van de gerechtelijke overheden doen de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat volgende aanbevelingen:

21. de minderjarige heeft, ongeacht zijn statuut, het recht om zich tijdens elk verhoor door politionele of gerechtelijke overheden te laten bijstaan door een advocaat. De minderjarige wordt over dit recht ingelicht;
22. bij het dossier waarvoor een minderjarige door het parket vervolgd wordt voor opstandigheid of voor gelijkaardige feiten tegen een politieambtenaar, moet, in voorkomend geval, een kopie van de klacht van de minderjarige tegen deze ambtenaar bij het dossier worden gevoegd. Zo weet de jeugdrechtbank dat er ook een klacht bestaat over politiegeweld tegen de minderjarige waardoor deze een uitspraak kan doen op basis van een volledig dossier.
23. het registreren van de klachten met betrekking tot onwettig politiegeweld gepleegd tegen minderjarigen dient systematisch te gebeuren, met eveneens een precisering van het soort geweld (bv. geweld naar aanleiding van racisme of xenofobie), om de situatie te kunnen objectiveren op het niveau van de gerechtelijke statistieken.

4 Conclusie

Het mag duidelijk zijn uit wat voorgaat, dat de Délégué général de la Communauté française aux droits de l'enfant en het Kinderrechtencommissariaat het bevorderen van een cultuur van respect willen aanmoedigen, zowel bij de politie als bij de jongeren. De toenadering tussen jongeren en politie moet één van de prioriteiten zijn in het nationaal veiligheidsplan.

Er bestaan geen excuses voor ontoelaatbaar, gewelddadig of grof gedrag van sommige jongeren. Net zo min kunnen uitpattingen aan de kant van politiemensen getolereerd worden. Politiemensen zijn verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde en moeten dus een onberispelijk gedrag aan de dag leggen, en dit in alle omstandigheden.

EINDNOTEN

- ¹ Comité P, *Jaarverslag 2009*, te raadplegen op <http://www.comitep.be/2009/NL/rapport/OBS2009NL.pdf>.
- ² I. VERWEE, *De jeugd en de flikken : onbekend is onbemind ?*, lezing gegeven op de CPS-studiedag "Politiezorg voor jongeren: een vak apart?" (23 februari 2010), te raadplegen op http://www.politiestudies.be/userfiles/file/Powerpoint%20Isabel%20Verwee_DEF.pdf.
- ³ M. LORIOU, V. BOUSSARD en S. CAROLY, *La police et les jeunes des banlieues*, www.liens-socio.org.
- ⁴ L. HINDS, "Building police-youth relationships: the importance of procedural justice." *Youth justice*, 2007 (7), 195-209; HUIJTS; A. & NELISSEN, P.W.M., "Ik wil gewoon respect. Onderzoek naar de communicatie tussen politie en Marokkaanse jongeren", *Tijdschrift voor de politie* 2004, 66 (11), 21-24; T.J. TAYLOR, K.B. TURNER, F.A. ESBENSEN en L.T. WINFREE, "Coppin'an attitude. Attitudinal differences among juveniles toward the police", *Journal of criminal justice* 2001, 29 (4), 302-303, alle besproken in A. DE SCHRIJVER en S. DE KIMPE, "De politionele aanpak van minderjarigen in Vlaanderen. Een congruentie tussen de organisatorische aanpak en de beleidsmatige visie?" *Panopticon* 2009 (5), 38-39.
- ⁵ M. LORIOU, V. BOUSSARD en S. CAROLY, *La police et les jeunes des banlieues*, www.liens-socio.org.
- ⁶ VAST COMITE VAN TOEZICHT OP DE POLITIEDIENSTEN, *Sélection de plaintes commentées par le Comité permanent P*, Bruxelles, 2007, 15 (eigen vertaling).
- ⁷ L. MUCCHIELLI, *Violences urbaines*, www.criminologie.com.
- ⁸ M. LORIOU, V. BOUSSARD en S. CAROLY, *La police et les jeunes des banlieues*, www.liens-socio.org.
- ⁹ C. THIBAUT en I. DELENS-RAVIER, *Jeunes délinquants et mesures judiciaires : la parole des jeunes – Recherche qualitative sur le point de vue des jeunes délinquants à propos de leur placement en IPPJ*, februari 2001.
- ¹⁰ M. LORIOU, V. BOUSSARD en S. CAROLY, *La police et les jeunes des banlieues*, www.liens-socio.org.
- ¹¹ P. JAMOULLE en J. MAZZOCHETTI, *Adolescences en exil*, Editions Academia, Louvain-la-Neuve, 2011, p. 273 e.v.; A. Réa, *Jeunes immigrés dans la cité*, Labor, Brussel, 2001, p.34.
- ¹² J.-M. RENOARD, "Les relations entre la police et les jeunes: la recherche en question", *Déviance et Société* 1997, vol. 17 (4), 420.
- ¹³ FEDERALE POLITIE, Veiligheidsmonitor 2008-2009, http://www.polfed-fedpol.be/pub/veiligheidsMonitor/2008_2009/reports/grote_tendensen_2008.pdf.
- ¹⁴ C. MOUHANNA, «La police de proximité ou les contradictions d'une police au service du public», *Panoramiques* 1998, n°33, 27-32, geciteerd door M. LORIOU, V. BOUSSARD en S. CAROLY, *La police et les jeunes des banlieues*, www.liens-socio.org.
- ¹⁵ Wanneer een jongere overlast veroorzaakt, wordt aan de ouders gevraagd om de combitaks te betalen. De idee is dat je voor de rit met de politiecombi betaalt.
- ¹⁶ De website van het Comité P maakt echter niet duidelijk of ze nu wel of geen klachten van burgers behandelen (<http://www.comitep.be/NL/index.asp?ID=Complaint2#6>). Ook op de websites van sommige lokale zones wordt comité P vermeld als één van de klachtinstanties.
- ¹⁷ P. PONSAERS, A. VERHAGE en K. BEYENS, "Controle op politie en justitie: een lappendeken met weinig samenhang", *De Orde van de Dag* sept. 2011, 7-16.
- ¹⁸ Te raadplegen op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/politie/vraag-en-antwoord/hoek-kan-ik-een-klacht-indienen-over-de-politie.html>. De Belgische overheid geeft weliswaar informatie over de mogelijkheid om klacht in te dienen bij politie zonder in te gaan op de situatie waarin burgers een klacht wensen in te dienen tegen politie zelf (http://www.belgium.be/nl/justitie/slachtoffer/klachten_en_aangiften/). De websites van de federale en lokale politie bevatten evenmin informatie hierover.
- ¹⁹ Art. 10.3 VN-Resolutie 40/33 van 29 november 1985 betreffende "Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules)", te raadplegen op <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r033.htm>. In dezelfde zin: art. 13 *General Comment No. 10 (2007) – Children's rights in Juvenile Justice*, 25 april 2007, CRC/C/GC/10, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf>, art. 108-109 Aanbeveling van de Raad van Europa (2008)11 on the European Rules for juvenile offenders subject to sanctions or measures, te raadplegen op <https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1367113&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>.
- ²⁰ Art. 27 Aanbeveling van de Raad van Europa on child-friendly justice van 17 november 2011, te raadplegen op http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/default_EN.asp.
- ²¹ *General Comment No. 10 (2007) – Children's rights in Juvenile Justice*, 25 april 2007, CRC/C/GC/10, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.10.pdf>; art. 17 VN-Resolutie 45/113 van 14 december 1990 betreffende "Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their liberty (Havana Rules)", te raadplegen op <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r113.htm>; art. 27-33 Aanbeveling van de Raad van Europa on child-friendly justice.
- ²² art. 29 Aanbeveling van de Raad van Europa on child-friendly justice van 17 november 2011, te raadplegen op http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/default_EN.asp.
- ²³ Art. 12.1 VN-Resolutie 40/33 van 29 november 1985 betreffende "Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (Beijing Rules)", te raadplegen op <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r033.htm>.
- ²⁴ Art. 40 *General Comment No. 10 (2007) – Children's rights in Juvenile Justice*, 25 april 2007, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>; in dezelfde zin: art. 40 *General Comment No.*

13 (2011) – *The right of the child to freedom from all forms of violence* 18 April 2011, CRC/C/GC/13, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

²⁵ Art. 92 *General Comment No. 10* (2007) – *Children's rights in Juvenile Justice*, 25 april 2007, CRC/C/GC/10, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/comments.htm>.

²⁶ Rapport aan de Belgische regering met betrekking tot het bezoek van het CPT van 28 september tot 7 oktober 2009, CPT/Inf (2010) 24. <http://www.cpt.coe.int>, te raadplegen op <http://www.cpt.coe.int/documents/bel/2010-24-inf-fra.pdf>.

²⁷ VAST COMITÉ VAN TOEZICHT

OP DE POLITIEDIENSTEN, *Sélection de plaintes commentées par le Comité permanent P*, Bruxelles, 2007, 20 ; zie ook globaal overzicht van het Comité P (2002-2010), te raadplegen op <http://www.comitep.be/NL/index.asp?ID=Reports>.

²⁸ Rapport aan de Belgische regering met betrekking tot het bezoek van het CPT van 28 september tot 7 oktober 2009, CPT/Inf (2010) 24. te raadplegen op <http://www.cpt.coe.int/documents/bel/2010-24-inf-fra.pdf>.

²⁹ Concluding Observations van 18 november 2010 van het mensenrechtencomité, CCPR/C/BEL/CO/5, § 14, te raadplegen op <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/hrcs100.htm>.

³⁰ Zonder exhaustief te willen zijn: Comité P (zie hoger); De ronde tafels van de interculturaliteit? (hoofdstuk III, Het optreden van politie en justitie), <http://www.kifkif.be/actua/rapport-tafels-van-interculturele-dialogoog-en-hoger-aangehaalde-internationale-actoren>.

³¹ De folder van de Ligue des droits de l'Homme verschijnt binnenkort op hun website; folder DCI Nederland, *Op het politiebureau en jonger dan 18 jaar? Wegwijzer over je rechten en plichten*, te raadplegen op <http://ecpat.sitespirit.nl/images/70/1571.pdf>.

Bijlage

Lijst deelnemers werkgroep

De deelnemers aan de werkgroep zijn: Pablo ALONSO (Directie Preventie en Assistentie Brussel-Hoofdstad/Elsene), Samira BENALLAL (VZW Déklik), Leila BELAFQUIH (COMAC), Elhousseine BOUHASSAN (COMAC), Redouane BOUHLAL (MRAX), Mohamed BOURASS (Dienst Preventie van Sint-Gillis), Khaled BOUTAFFALA (Verenigingen voor de Rechten van de jongeren), Yann CONRATH (VZW D'BROEJ), Dirk DE BLOCK (COMAC), Fabienne DRUANT (Parketgeneraal te Brussel), Laurent DUMOULIN (Commissie Jeugd van de Liga voor de Mensenrechten), François HAENECOUR (MRAX), Calix LUMEKA (Centrum voor gelijkheid van kansen), Sandrine MALAISE (Comité P), Florence PAUL (Verenigingen voor de Rechten van de jongeren), Joris SABO (JES), Sikko SEGAERT (JES), Cédric SMEETS (Commissaris van politie Brussel-Hoofdstad/Elsene), Brigitte WELTER (Gemeentelijke dienst voor schoolbemiddeling van Sint-Gillis), Séverine ZEEGERS (Centrum voor gelijkheid van kansen)

Lijst van deelnemers aan de ronde tafels

De deelnemers aan de ronde tafels zijn: Katrien DUCHATEAU en medewerkster (Sporen VZW), Koen GERAERTS (Nero-project), Madeleine GUYOT (Samarcande), Carlien HEMERYCK (Diensthoofd zorgteam Ieper), Luc JANSSENSWILLEN (Service Suivi Local-Direction Sécurité Locale intégrale), Véronique KETELAER (Directrice de l'ASBL Bravvo), Géraldine MOTTE (Secrétaire générale du Conseil de la Jeunesse), Lucien NOUWYNCK (Avocat général près la Cour d'appel de Bruxelles), Els PAUWELS (Diensthoofd jeugdbrigade Leuven), Ruth SELLESLAGHS (Liga voor de mensenrechten), Marc SMULDERS (Jeugdbrigade Antwerpen), Jeroen VAN DER AUWERA (Scholengroep 5, directeur Pitzemburg).

(Voor de volledige versie: www.kinderrechten.be)

— Artikel 2

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, eerbiedigen en waarborgen de in het Verdrag beschreven rechten voor ieder kind onder hun rechtsbevoegdheid zonder discriminatie van welke aard ook, ongeacht ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of maatschappelijke afkomst, vermogen, handicap, geboorte of andere omstandigheid van het kind of van zijn (of haar) ouder of wettige voogd.

2. De Staten die partij zijn, nemen alle passende maatregelen om te waarborgen dat het kind wordt beschermd tegen alle vormen van discriminatie of bestraffing op grond van de status of de activiteiten van, de meningen geuit door of de overtuigingen van de ouders, wettige voogden of familieleden van het kind.

— Artikel 3

1. Bij alle maatregelen betreffende kinderen, ongeacht of deze worden genomen door openbare of particuliere instellingen voor maatschappelijk welzijn of door rechterlijke instanties, bestuurlijke autoriteiten of wetgevende lichamen, vormen de belangen van het kind de eerste overweging.

2. De Staten die partij zijn, verbinden zich ertoe het kind te verzekeren van de bescherming en de zorg die nodig zijn voor zijn of haar welzijn, rekening houdend met de rechten en plichten van zijn of haar ouders, wettige voogden of anderen die wettelijk verantwoordelijk voor het kind zijn, en nemen hiertoe alle passende wettelijke en bestuur maatregelen.

3. De Staten die partij zijn, waarborgen dat de instellingen, diensten en voorzieningen die verantwoordelijk zijn voor de zorg voor of de bescherming van kinderen voldoen aan de door de bevoegde autoriteiten vastgestelde normen, met name ten aanzien van de veiligheid, de gezondheid, het aantal personeelsleden en hun geschiktheid, alsmede bevoegd toezicht.

— Artikel 12

1. De Staten die partij zijn, verzekeren het kind dat in staat is zijn of haar eigen mening te vormen, het recht die mening vrijelijk te uiten in alle aangelegenheden die het kind betreffen, waarbij aan de mening van het kind passend belang wordt gehecht in overeenstemming met zijn of haar leeftijd en rijpheid.

2. Hiertoe wordt het kind met name in de gelegenheid gesteld te worden gehoord in iedere gerechtelijke en bestuurlijke procedure die het kind betreft, hetzij rechtstreeks, hetzij door tussenkomst van een vertegenwoordiger of een daarvoor geschikte instelling, op een wijze die verenigbaar is met de procedureregels van het nationale recht.

— Artikel 15

1. De Staten die partij zijn, erkennen de rechten van het kind op vrijheid van vereniging en vrijheid van vreedzame vergadering.

2. De uitoefening van deze rechten kan aan geen andere beperkingen worden onderworpen dan die welke in overeenstemming met de wet worden opgelegd en die in een democratische samenleving geboden zijn in het belang van de nationale veiligheid, de openbare orde, de bescherming van de volksgezondheid of de goede zeden, of de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

— Artikel 16

1. Geen enkel kind mag worden onderworpen aan willekeurige of onrechtmatige inmenging in zijn of haar privé-leven, in zijn of haar gezinsleven, zijn of haar woning of zijn of haar correspondentie, noch aan enige onrechtmatige aantasting van zijn of haar eer en goede naam.
2. Het kind heeft recht op bescherming door de wet tegen zodanige inmenging of aantasting.

— Artikel 19

1. De Staten die partij zijn, nemen alle passende wettelijke en bestuurlijke maatregelen en maatregelen op sociaal en opvoedkundig gebied om het kind te beschermen tegen alle vormen van lichamelijk of geestelijk geweld, letsel of misbruik, lichamelijke of geestelijke verwaarlozing of nalatige behandeling, mishandeling of exploitatie, met inbegrip van seksueel misbruik, zolang het kind onder de hoede is van de ouder(s), wettige voogd(en) of iemand anders die de zorg voor het kind heeft.
(...)

— Artikel 37

De Staten die partij zijn, waarborgen dat:

- a) geen enkel kind wordt onderworpen aan foltering of aan een andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing. Doodstraf noch levenslange gevangenisstraf zonder de mogelijkheid van vervroegde invrijheidstelling wordt opgelegd voor strafbare feiten gepleegd door personen jonger dan achttien jaar;
- b) geen enkel kind op onwettige of willekeurige wijze van zijn of haar vrijheid wordt beroofd. De aanhouding, inhechtenisneming of gevangenneming van een kind geschiedt overeenkomstig de wet en wordt slechts gehanteerd als uiterste maatregel en voor de kortst mogelijke duur;
- c) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, wordt behandeld met menselijkheid en met eerbied voor de waardigheid inherent aan de menselijke persoon, en zodanig dat rekening wordt gehouden met de behoeften van een persoon van zijn of haar leeftijd. Met name wordt ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd, gescheiden van volwassenen tenzij het in het belang van het kind wordt geacht dit niet te doen, en heeft ieder kind het recht contact met zijn of haar familie te onderhouden door middel van correspondentie en bezoeken, behalve in uitzonderlijke omstandigheden;
- d) ieder kind dat van zijn of haar vrijheid is beroofd het recht heeft onverwijld te beschikken over juridische en andere passende bijstand, alsmede het recht de wettigheid van zijn vrijheidsberoving te betwisten ten overstaan van een rechter of een andere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit, en op een onverwijld besissing ten aanzien van dat beroep.

— Artikel 40

1. De Staten die partij zijn, erkennen het recht van ieder kind dat wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, op een wijze van behandeling die geen afbreuk doet aan het gevoel van waardigheid en eigenwaarde van het kind, die de eerbied van het kind voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden van anderen vergroot, en waarbij reke-

ning wordt gehouden met de leeftijd van het kind en met de wenselijkheid van het bevorderen van de herintegratie van het kind en van de aanvaarding door het kind van een opbouwende rol in de samenleving.

2. Hiertoe, en met inachtneming van de desbetreffende bepalingen van internationale akten, waarborgen de Staten die partij zijn met name dat:

a) geen enkel kind wordt verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit op grond van enig handelen of nalaten dat niet volgens het nationale of internationale recht verboden was op het tijdstip van het handelen of nalaten;

b) ieder kind dat wordt verdacht van of vervolgd wegens het begaan van een strafbaar feit, ten minste de volgende garanties heeft:

(i) dat het voor onschuldig wordt gehouden tot zijn of haar schuld volgens de wet is bewezen;

(ii) dat het onverwijld en rechtstreeks in kennis wordt gesteld van de tegen hem of haar ingebrachte beschuldigingen of indien van toepassing door tussenkomst van zijn of haar ouders of wettige voogd, en dat de juridische of andere passende bijstand krijgt in de voorbereiding en het voeren van zijn of haar verdediging;

(iii) dat de aangelegenheid zonder vertraging wordt beslist door een bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie in een eerlijke behandeling overeenkomstig de wet in aanwezigheid van een rechtskundige of anderszins deskundige raadsman of -vrouw, en, tenzij dit wordt geacht niet in het belang van het kind te zijn, met name gezien zijn of haar leeftijd of omstandigheden, in aanwezigheid van zijn of haar ouders of wettige voogden;

(iv) dat het er niet toe wordt gedwongen een getuigenis af te leggen of schuld te bekennen; dat het getuigen à charge kan ondervragen of doen ondervragen en dat het de deelneming en ondervraging van getuigen à decharge onder gelijke voorwaarden kan doen geschieden;

(v) indien het schuldig wordt geacht aan het begaan van een strafbaar feit, dat dit oordeel en iedere maatregel die dientengevolge wordt opgelegd, opnieuw wordt beoordeeld door een hogere bevoegde, onafhankelijke en onpartijdige autoriteit of rechterlijke instantie overeenkomstig de wet;

(vi) dat het kind kosteloze bijstand krijgt van een tolk indien het de gebruikelijke taal niet verstaat of spreekt;

(vii) dat zijn of haar privé-leven volledig wordt geëerbiedigd tijdens alle stadia van het proces.

3. De Staten die partij zijn, streven ernaar de totstandkoming te bevorderen van wetten, procedures, autoriteiten en instellingen die in het bijzonder bedoeld zijn voor kinderen die worden verdacht van, vervolgd wegens of veroordeeld omwille van het begaan van een strafbaar feit, en, in het bijzonder:

a) de vaststelling van een minimumleeftijd onder welke kinderen niet in staat worden geacht een strafbaar feit te begaan;

b) de invoering, wanneer passend en wenselijk, van maatregelen voor de handelwijze ten aanzien van deze kinderen zonder dat men zijn toevlucht neemt tot gerechtelijke stappen, mits de rechten van de mens en de wettelijke garanties volledig worden geëerbiedigd.

4. Een verscheidenheid van regelingen, zoals rechterlijke bevelen voor zorg, begeleiding en toezicht, adviezen, jeugdreclassering, pleegzorg, programma's voor onderwijs en beroepsopleiding en andere alternatieven voor institutionele zorg dient beschikbaar te zijn om te verzekeren dat de handelwijze ten aanzien van kinderen hun welzijn niet schaadt en in de juiste verhouding staat zowel tot hun omstandigheden als tot het strafbare feit.